

Zpráva ze služební cesty do SRN

Místo:

SRN, Berlín, Braniborská akademie věd, Závěrečná konference projektů EVZ

Termín cesty:

8. – 10. listopad 2010

Účel cesty:

Konference „Zwangsarbeit in Hitlers Europa“ uskutečněná na závěr dvouletých projektů zadaných na toto téma německou nadací EVZ

(Český projekt „Zwangsarbeit der tschechischen Bevölkerung des Protektorats Böhmen und Mähren in der Zeit der NS-Besatzung“- řeš. dr. Kokošková, dr. Pažout, Mgr. Sedláková; zpráva za období 1. 9. 2009 – 31. 8. 2010 viz příloha č. 1)

Účastník cesty:

PhDr. Zdeňka Kokošková, vedoucí 3. oddělení Národního archivu

PhDr. Jaroslav Pažout, PhD., pracovník 3. oddělení Národního archivu

Zprávu podává:

PhDr. Zdeňka Kokošková

Datum vyhotovení:

19. listopadu 2010

Podpis ředitelky Národního archivu:

Část všeobecná

Služební cestu zahájila dr. Kokošková v pondělí 8. listopadu 2010 v 8.31 hodin na hlavním nádraží v Praze a dr. Pažout v 8.38 hodin na nádraží v Liberci. Z. Kokošková hranice překročila v 10.10 hod., J. Pažout v 9.00 hodin. Do Berlína na hlavní nádraží (dr. Pažout s přestupem v Drážďanech) jsme společně dorazili v 13.20 hodin. Ubytování účastníků konference (stejně jako doprava) bylo zajištěno ze strany pořadatele konference – nadace Připomínka, odpovědnost, budoucnost v hotelu Winter's u Gendarmerieplatz v centru Berlína.

Hlavní náplní našeho pobytu v Berlíně byla účast na konferenci Zwangsarbeit in Hitlers Europa, kterou požádala na závěr dvouletých projektů na toto téma německá nadace Erinnerung, Verantwortung und Zukunft (dále jen EVZ) v budově Braniborské akademie věd na Gendarmerieplatz.

Z Berlína hlavního nádraží jsme společně odjeli ve středu 10. listopadu ve 14.36 hodin. Dr. Kokošková hranice překročila v 17.50 hodin a do Prahy na hlavní nádraží dorazila v 19.27 hodin. Dr. Pažout hranice překročil v 19.20 hodin a do Liberce dojel (s přestupem v Drážďanech a Žitavě) v 19.57 hodin.

Část odborná

Mezinárodní konference věnovaná nucené práci v období nacismu (s názvem *Zwangsarbeit in Hitlers Europa*) byla oficiálně zahájena v pondělí 8. listopadu v 18.00 úvodním proslovem předsedy nadace EVZ G. Saathoffa.

V úterý 9. listopadu 2010 se jednotliví referující věnovali tématu *Nucená práce v okupované Evropě*. Vstupní přednášky se ujal U. Herbert, který se věnoval základním pojmům a vývoji nucené práce ve 20. století. V prvním bloku s názvem *Politika* vystoupil K. Linne, který srovnával funkci pracovních úřadů a nasazování na práci občanů z Polska a Jugoslávie, dále hovořil T. Plath o průběhu a intenzitě nasazování občanů z Pobaltí, resp. z Říšského komisariátu Ostland.

Ve druhém bloku nazvaném *Organizace* se F. Lemmes věnoval způsobu nasazení občanů ve Francii a v Itálii prostřednictvím Organizace Todt. Dále hovořil A. Adam o nasazení vězňů v koncentračních táborech (a jejich pobočkách) na území tehdejších Sudet.

Téma uzavřel M. Wenzel referátem o správě pracovně výchovného tábora pro Židy v krakovském distriktu (Generální Gouvernement).

Další blok označený *Nuceně nasazení* tvořil příspěvek E. Grebena o pracovních a životních podmínkách nuceně nasazených na území Běloruska a referát W. Melykovského o nuceném nasazení židovského obyvatelstva v Generálním Gouvernementu. Poslední blok s názvem *Státy Osy a správa okupovaných zemí* byl tvořen příspěvkem Ch. Schöltzera o aspektech nucené práce v Chorvatsku, dále V. Achima o nucené práci deportovaných Židů a Romů v Podněstří pro wehrmacht a M. Eikela o náboru pracovních sil prostřednictvím ukrajinské místní správy.

Po ukončení programu prvního dne konference jsme navštívili v doprovodu jednoho z autorů (J. Jensena) výstavu dobových dokumentů (převážně fotografií) s názvem *Zwangsarbeit. Die Deutschen, die Zwangsarbeiter und der Krieg*, která vznikla rovněž za podpory EVZ a je umístěna v berlínském Židovském muzeu.

Druhý den konference nesl název *Vzpomínky na nucenou práci po roce 1945*. Vstupního referátu se ujal Ch. Leggewie, který se zabýval zejména rolí vzpomínek na téma nucené nasazení. Blok *Vzpomínky ve východní Evropě*, který byl díky množství referátů rozdělen na dvě části, obsahoval následující příspěvky: T. Pastuschenko hovořila o shromážděných vzpomínkách Ukrajinců na návrat do vlasti a na své začlenění do tehdejší socialistické společnosti. Poté I. Hansen přiblížil vzpomínky nasazených Bělorusů v kontextu poválečné sovětské společnosti, O. Kozlovská seznámila s nasazením dětí v okupovaném Polsku a s jejich vzpomínkami a P. Petrov představil zpracování vzpomínek na nucenou práci za války i po ní v Bulharsku.

V bloku *Vzpomínky v západní a severní Evropě* představil R. Bohn nucené nasazení v Říšském komisariátu Norsko, zvláště se zřetelem na ruské a srbské válečné zajatce a P. Legrou se zmínil migraci a sociální změny v Západní Evropě. Po konferenci následovala závěrečná diskuze k tématu, která byla ukončena projevem předsedy nadace G. Saathoffa.

Po každém konferenčním bloku následovala přestávka, ve které měli návštěvníci možnost shlédnout ve vstupní hale přednáškového sálu německou verzi webové výstavy Národního archivu Praha *Pracovali pro Říši*, kterou připravili předkladatelé zprávy v rámci svého projektu EVZ.

Závěr

Pro zájemce o problematiku nucené práce v nacisty obsazené Evropě byla naprostá většina konferenčních příspěvků velmi přínosná a zajímavá. Konference nám tak umožnila lépe pochopit námi studovanou problematiku (Pracovní nasazení českého obyvatelstva Protektorátu Čechy a Morava za nacistické okupace) v širším historickém kontextu.